

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav Politologie

Bakalářská práce

Simona Vaverová

Reprezentace žen v české komunální politice

The representation of women in Czech local politics

Praha 2016

Vedoucí práce: Mgr. Jana Vargovčíková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě vyjádřila velké poděkování své vedoucí bakalářské práce Mgr. Janě Vargovčikové za její ochotu, trpělivost, pomoc a cenné rady při vypracování této bakalářské práce. Poděkování patří také všem zastupitelkám, které mi poskytly rozhovor.

Zvláštní poděkování patří mé mamince a tatínkovi za podporu během mého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. prosince 2016

Klíčová slova (česky)

reprezentace, gender, komunální politika, Česká republika

Klíčová slova (anglicky)

representation, gender, local politics, Czech Republic

Anotace (česky)

Bakalářská práce se bude zabývat otázkou politické reprezentace žen na české komunální úrovni. Podle statistických údajů je na tomto stupni zastoupeno více žen než například v Parlamentu ČR. Základní otázkou této práce tedy bude, o jaké ženy, které se podílí na tvorbě politiky na nejnižší úrovni, se ve skutečnosti jedná. Na základě kvalitativního výzkumu bude možné zjistit nejen jejich výchozí pozici při vstupu do úřadu, ale také jejich další ambice či překážky pro postup do vyšších úrovní. Pomocí srovnávací analýzy několika odlišných obcí pak bude možné dosáhnout vyšší míry zobecnitelnosti výsledků práce a zároveň zjistit, zda v odlišných typech obcí zastoupení žen určují stejné nebo odlišné faktory.

Anotace (anglicky)

This bachelor thesis will deal with the question of political representation of woman in Czech local politics. Statistically, more women can be found at the local level of politics than at the parliamentary level of the Czech republic. The question of this thesis is going to answer who are these women, involved at the lowest level of politics. Qualitative research will allow us to determine their starting point politically, their ambition, and the barriers they face in their ascent up the political career. Comparative analysis of three towns that are distinct from each other in a variety of ways. This exercise will make it possible to both make generalization from the results as well as the simultaneously discover whether the representation of women in different types of towns is affected by more localized factors as well.

Obsah

Úvod	7
1 Marginální postavení žen v politice jako problém	9
1.1 Zastoupené žen v politice z pohledu politické teorie a sociologie.....	10
1.2 Teorie kritické masy	14
1.3 Ženy jako specifická skupina? Pohled proudů feminizmu	15
2 Jednání žen v politice – motivace, strategie, překážky.....	18
2.1 Teorie rodové politiky	20
2.2 Mezinárodní kontext	22
3 Empirická část	24
3.1 Výzkumná otázka	24
3.2 Způsob vedení rozhovorů a analýza dat	25
3.3 Vstup do politiky v rozhovorech	27
3.4 Deskriptivní otázky v rozhovorech – politická dráha.....	31
3.5 Obecné otázky týkající se znevýhodňován žen v politice.....	33
Závěr	35
Seznam použité literatury	38
Přílohy	42

Úvod

Stále častěji je možné se setkávat jak ve světě, tak i v České republice s diskuzemi, které se týkají rovnoprávného postavení mužů a žen. Důkazem toho, že se jedná o téma velmi citlivé, je také skutečnost, že se otázka rovnosti mužů a žen stala také jednou z priorit Evropské unie. Za tímto účelem také mimo jiného přijala Evropská unie v říjnu 2015 dokument s názvem „*Akční plán pro rovnost žen a mužů 2016–2020*“, který zdůrazňuje „potřebu dosáhnout toho, aby ženy a dívky mohly plně a rovnoprávně požívat všech lidských práv a základních svobod, a rovněž dosáhnout rovnosti žen a mužů a posílení postavení žen a dívek“.¹

V České republice je rovnoprávnost mezi muži a ženami sledována v mnoha oblastech, je možné setkat se s touto problematikou setkat například v oblasti zaměstnávání či odměňování mužů a žen, často se pak v dnešní době setkáváme s touto problematikou také v oblasti rovnoprávnosti mužů a žen v politice. Účast žen v politice se tak stává obecně diskutovaným tématem dnešní doby. K nejčastěji kladeným otázkám patří dotaz na to, jak konkrétně nebo čím, mohou ženy přispět při rozhodovacích procesech. Ženy mají jiné životní zkušenosti než je tomu u mužů, je to dáno také tím, že na tytéž věci nahlíží z jiného úhlu pohledu. Rozdíl ve zkušenostech a způsobech nahlížení zakládá potenciál pro rozdílné zájmy a priority žen uplatňované také v politice. Stejně jako muže, tak ani ženy není možné považovat za stejnorodé skupiny. V každé z těchto skupin nutně existují rozdíly, jejichž existence vyplývá z různosti vzdělání, věku, příslušnosti k určitému etniku či společenské třídě. I přes tuto nesourodost uvnitř obou skupin by měly mít obě rovnocenná práva na politickou participaci a to i navzdory tomu, že politické zájmy žen mohou být mnohdy diametrálně odlišné od politických zájmů mužských protějšků.

¹ SCHONARD, Martina, Rovnost žen a mužů, online zdroj Evropského parlamentu, dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.8.html

Cílem této práce je najít odpověď na výzkumnou otázku: *Jaké ženy vstupují do komunální politiky v České republice?* Pro hledání odpovědi na tuto otázku bude použito metody kvalitativního výzkumu, technikou sběru dat budou polostrukturované rozhovory. Dílčím cílem výzkumu je nalézt případné spojitosti s výsledky dosavadních výzkumů zmiňovaných v teoretické části práce. Hlavním cílem je zjištění, zda existují objektivně dané vzorce, které by dokázaly poukázat na skryté mechanismy, které mohou být právě důvodem k vytváření, ale také udržování znevýhodněného postavení žen v politice. Proto tedy základním zkoumáním bude samotná reflexe vybraných komunálních političek a jejich postavení v komunální politice.

Samotný text je rozdělen na dvě hlavní části, a to na část teoretickou a část empirickou. Teoretická část práce byla vypracována na základě převážně zahraniční literatury, protože otázkám účasti žen v politice je v zahraničí věnována daleko větší pozornost, než je tomu v České republice, o čemž svědčí množství monografií, sborníků a vědeckých článků. V České republice je účasti žen v politice věnováno poměrně málo pozornosti. Podrobněji se tomuto tématu v České republice věnuje nezisková organizace Fórum 50%, která usiluje o rovnoměrné zastoupení žen v politice. Autorky, které se věnují tomuto problému jsou například Hašková, Křížková a Linková ve svém díle *„Mnohohlasem. Vyjednávání ženských postů po roce 1989.“* Uvedená publikace přitom zkoumá postavení žen nejen v politice, ale i v dalších oblastech společenského života, médiích, neziskových organizacích nebo také v umění. Dalšími českými autorkami jsou Rakušanová a Václavíková-Helšusová, které se ve svých výzkumech zabývají působením žen na české politické scéně.

Druhá, empirická část práce bude věnována analýze dat získaných z rozhovorů s oslovenými zastupitelkami.

Jádro celé práce bude spočívat především v analyzovaných rozhovorech, které odkrývají cestu žen do komunální politiky a jejich pocity při práci vedle mužů v silně mužském prostředí.

1 Marginální postavení žen v politice jako problém

Problematika politické reprezentace žen je poměrně aktuální, stále se však nejenom v České republice lze setkat s tím, že podíl žen v politice není dostatečný. Je však třeba si zároveň klást otázku, proč je zastoupení žen v komunální politice vyšší, než je tomu na celorepublikové úrovni. Existuje několik konceptů, které s tímto vysvětlením souvisejí a budou následně vysvětleny v textu.

Rovnocenné zastoupení žen a mužů v politice není stále tématem veřejné diskuse a ani programem žádné z politických stran. Nezájem společnosti o genderové rozložení politických funkcí vychází z předpokladu, že převaha mužů není problémem, který by ohrožoval demokratické principy. Řešení této otázky je třeba hledat v politických stranách, které vlastní nástroje k vyššímu zastoupení žen a mají možnost ovlivnit celkový charakter politické kultury, který by přisuzovala větší váhu rovnosti zastoupení, jež je v České republice v této době poddimenzovaná.²

Dle řady výzkumů i statistických údajů bylo zjištěno, že v řadě zemí je poměrně slabé zastoupení žen v celostátní politice, avšak je to právě komunální politika, kde jsou ženy reprezentovány ve vyšší míře, je tomu tak pro příklad u sousedního Polska či Slovenska.³ Ovšem ani na té komunální politice zdaleka nedosahuje zastoupení žen minimální určené hranice 30 %, tedy hranice kritické masy, která je dostačující pro viditelnost žen v politice (koncept vysvětlen níže). Proto se komunální politika také považuje z genderového hlediska za nevyváženou, avšak ve srovnání s tzv. vysokou politikou se zde ženy zapojují daleko častěji. K tomu Rakušanová uvádí: „*specifickým prostředím, které by mohlo být otevřenější ženám-političkám, je regionální politika, ať již na úrovni krajů či obcí. Početní zastoupení žen v obecních zastupitelstvech a jejich pozice v mocenských strukturách samosprávy jsou často lepší než na celostátní úrovni. V zásadě platí, čím nižší mocenské pozice se rozdělují, tím více dostanou ženy prostor. V*

² GELNAROVÁ, Jitka, Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“ In *Acta Politologica* [online]. 2010, vol. 2, no. 2, dostupné z: <http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00073.pdf>, ISSN 1803-8220, s. 120-135

³ Women in European politics – time for action, European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2009

*rámci nejmenších obcí lze často najít ženy i v pozicích starostek, ve větších městech je to již daleko vzácnější.*⁴

Můžeme tak říci, že pro řadu žen je bližší právě komunální politika, je jim dostupnější, a to z důvodu, že se v rámci lokální politiky řeší každodenní problémy obce, to, co trápí zdejší obyvatelstvo. Navíc ženy mohou s občany více na úrovni lokální politiky komunikovat, což je také důvodem, že se do ní ve větší míře zapojují. Domnívají se totiž, že zde mohou něco změnit, na rozdíl od vrcholové politiky.⁵

Dalším zajímavým názorem do uvedené problematiky je tvrzení autorky True, která uvádí, že ženy mají vyšší úspěšnost v začleňování se do lokální politiky. Potvrzuje to údaje z roku 1996, kdy ženy v komunální politice na úrovni obecních, městských a okresních úřadů získaly celkem 20 % míst (zastoupení).⁶ Vytvořil se zde jakýsi trend, dle kterého dochází k neustálému zvyšování zastoupení žen v komunální politice, což potvrdily i volby v roce 2014, kdy došlo k nárůstu celorepublikového procenta až na 27,07. Poměr ale jisto jistě vylepšují menší města a obce.⁷

1.1 Zastoupené žen v politice z pohledu politické teorie a sociologie

Aby bylo možno pochopit a vymežit zastoupení žen v politice, je zapotřebí se nejdříve zastavit u teorie politické reprezentace žen. Díky tomu je možné pochopit i zastoupení žen v komunální politice. Hovoří-li se o politické reprezentaci, má se tím na mysli zastoupení určité skupiny, která má být v dané oblasti v určité míře zastoupena, respektive reprezentována. Dle obecných názorů je důležité zastoupení žen z hlediska otázky spravedlnosti, a to z toho důvodu, že nízké zastoupení v politice představuje absenci legitimacy politického systému a prohlubuje tak další odcizení politiky ženám. Díky většímu zastoupení žen v politice může dojít ke zvýšení celkové slušnosti politiky,

⁴ RAKUŠANOVÁ, Petra, VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, Lenka, Ženy v mužské politice. In: HAŠKOVÁ, Hana, Alena KRÍŽKOVÁ a Marcela LINKOVÁ a kol. *Mnohohlasem: Vydávání ženských prostorů po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006. 331 s. ISBN 80-7330-087-7, s. 51

⁵ Tamtéž, s. 331

⁶ TRUE, Jacqui. *Gender, globalization, and postsocialism: the Czech Republic after communism*. 1st. ed. New York: Columbia University Press, 2003, ISBN 0-23112-714-6, s. 272

⁷ ADAMUSOVÁ, Marcela, Ženy v komunální politice, online zdroj www.padesatprocent.cz, dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice/komunalni-zastupitelstva/zeny-v-komunalni-politice>

kultivovanosti politického prostředí, menší soutěživosti a tvrdosti politiky a zároveň může být také více vstřícnější k lidem. V poslední řadě jde o názor společnosti, podle kterého ženy budou hájit mimo jiné zájmy právě dalších žen. Díky tomu, že se v politice nachází více mužů, těžko mohou muži v politice správně zastupovat zájmy žen v celé společnosti. Tím, že se více žen dostává do politiky, třeba i jen na lokální úrovni, mohou přinášet do politického fóra nová témata, která budou obce či města řešit, čímž dávají podnět k dalšímu rozvoji oné obce nebo města. Koncept politické reprezentace lze ovšem chápat i z různých hledisek, nalezení argumentů pro zastoupení žen v politice, resp. v komunální politice je poměrně široké.

Jeden z názorů na politickou reprezentaci žen přináší autorky Pamela Paxton a Melanie Hughes, podle nichž existují tři základní typy rovné politické reprezentace. Jako první se označuje formální reprezentace. Tím je myšleno, že ženy mají právo se podílet na rozhodování v komunální politice stejným dílem, jako je tomu u mužů. Tato rovnost by měla být také zakotvena v legislativě. Zároveň tím musí být odstraněny příslušné bariéry, aby se mohly ženy rozhodování v komunální politice účastnit. To však neznamená, že ženy a muži jsou rovně zastoupeni ve všech volených orgánech. Je tedy zřejmé, že formální reprezentace nedostačuje k tomu, aby se ženy ve vyšší míře účastnily rozhodování jak v celostátní, tak v komunální politice. Podle Paxton a Hughes však není možné jenom na základě formální reprezentace vysvětlit zastoupení žen v politice. Proto existují také další koncepty deskriptivní a substantivní reprezentace.⁸ Jde o odlišná pojetí reprezentace, která sice vychází ze skutečné míry zastoupení, zda však ke skutečnému zastoupení dochází však posuzují odlišně. Lovenduski pokládá za důležité z hlediska zastoupení takové nastavení, aby reprezentovaný a reprezentující byli shodní. Tedy, aby bylo zastoupení demokratické, „*složení volených orgánů zrcadlí složení společnosti, které slouží*“. Naproti tomu v substantivní reprezentaci jde o účel zastoupení a reprezentovat pak znamená jednat v zájmu zastoupených.⁹

S konceptem deskriptivní reprezentace poprvé přišla Hanna Pitkin, která se o ní zmiňuje ve svém díle „The Concept of Representation“ z roku 1967. Podle této autorky

⁸ PAXTON, Pamela et. A *Global Perspective*. 1st. ed. Thousand Oaks: Pine Forge Press, 2007, ISBN 1-4129-2742-0, s. 400

⁹ GELNAROVÁ, Jitka, Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“ Acta Politologica, Vol. 2, No. 2, s. 120-135. ISSN 1803-8220, 2010, s. 125

se deskriptivní politická reprezentace váže na právo každého člověka, aby byly zastoupeny jeho vlastní zájmy. Podle Pitkin je však nemožné tento koncept zcela přesně definovat, což je dáno komplexností a nejednoznačností celého pojmu. Jde v podstatě o situaci, že zastupitelský orgán umožňuje vyjádřit strukturu společnosti, kterou má zastupovat. Problém je však v tom, že v konceptu není reflektována činnost členů skupiny, ale jenom jejich statuty, tedy to, čím jsou, ale ne to, co dělají. Proto je podle této teorie nejvhodnější, pokud by na úrovni komunální politiky byly ženy zastoupeny v takovém poměru, v jakém jsou zastoupeny v celé společnosti. Jenom v takovém případě mohou ženy skutečně na úrovni komunální politiky v celém spektru zastupovat.¹⁰

S tím souhlasí také Paxton a Hughes, které dodávají, že pokud ženy zastupují polovinu všech voličů, měly by také představovat 50 % všech volených členů v zastupitelstvu a v dalších orgánech v komunální politice. Pouze formální reprezentace by však toto nebyla schopna zajistit (ne pouze na úrovni jednotlivých zákonů, směrnic apod.). V tomto případě se hovoří o demokratickém deficitu, čímž dochází k oslabení legitimacy zastupitelských sborů.¹¹

Pitkin dále přišla také s konceptem substantivní reprezentace, kdy určitou skupinu na úrovni politické nejenom zastupují, ale také hájí jejich zájmy. Hlavním znakem substantivní reprezentace je odpovědnost. Podle tohoto pojetí samotné zvýšení počtu žen v komunální politice nepostačuje k tomu, aby byly ženy ve společnosti reprezentovány na úrovni politické. Podle Pitkin se jedná o situaci, kdy ženy zvolené do komunální politiky mohou hájit zájmy ostatních žen.¹²

Je však třeba si uvědomit, že není vždy jednoduché obhájit zájmy dané skupiny, protože se substantivní reprezentací se nepojí jenom hájení zájmů, ale také jejich obhájení. Podle Paxton a Hughes sice mohou ženy získat post v komunální politice,

¹⁰ PITKIN, Hanna F. *The Concept of Representation*. 1st. ed. Barkley Los Angeles: University of California Press, 1967, ISBN 978-0-52002-156-3, s. 323

¹¹ PAXTON, Pamela et. *A Global Perspective*. 1st. ed. Thousand Oaks: Pine Forge Press, 2007, ISBN 1-4129-2742-0, s. 400

¹² PITKIN, Hanna F. *The Concept of Representation*. 1st. ed. Barkley Los Angeles: University of California Press, 1967, ISBN 978-0-52002-156-3, s. 323

avšak tím mohou přejít k jinému stanovisku, než který zastávali před volbami, čímž se dostávají na roveň svých mužských kolegů.¹³

Na legitimizaci vyloučení žen ze sféry veřejné se podepsali teoretici společenské smlouvy, jako byli Thomas Hobbes, John Locke a Jean Jacques Rousseau, podle nichž byla tato smlouva uzavřena jen mezi muži.

Ze sociologické hlediska vyloučení žen z veřejné sféry a také nemalý procentuální rozdíl na pracovním trhu a v zaměstnanosti navzdory učiněným opatřením představují velmi významný problém pro ženy v současnosti. Počet žen stále převažuje v méně ceněných pracovních pozicích, stále tedy existují překážky, které brání využití vlastních kvalifikací a potenciálu. Uvádí se, že největší problém pro ženy představuje tzv. dvojí zatížení, které je na ně kladené. Pod tímto pojmem je třeba chápat potíže žen při sladování jednak role matky, resp. manželky a role zaměstnané ženy. Od žen se očekává, že po skončení práce v zaměstnání se budou plně věnovat ještě i rodině a domácnosti, za kterou jsou zodpovědné. Je to považováno za samozřejmost a přirozený úděl ženy. Ty tuto svou roli akceptují. Obecně se ženy, které přijmou mužskou roli v dělbě práce nezavírají své pracovní role v domácnosti. Pro ženskou složku populace jsou v současnosti tedy charakteristické pohyby mezi dvěma odlišnými světy, a to zaměstnáním a rodinou.¹⁴

V souvislosti s rozdělením rolí mezi mužem a ženou v domácnosti lze s ohledem na péči o děti z různých výzkumů konstatovat, že taková dělba rolí je bližší lidem s vyšším vzděláním a v zejména mladších věkových kategoriích. Vnímání rolí mužů a žen v domácnosti se přenáší z generace na generaci. Zvykem bývá, že to, co viděli děti ve své domácnosti u svých rodičů, považují za normální a přirozené a z toho pak pramení i jejich další formování se. Z toho pak vychází i skutečnost, že se ženy méně prosazují na řadě postů, to je zřejmé i pro politiku.¹⁵

¹³ PAXTON, Pamela et. A *Global Perspective*. 1st. ed. Thousand Oaks: Pine Forge Press, 2007, ISBN 1-4129-2742-0, s. 400

¹⁴ HAŠKOVÁ, Hana. *Rovné příležitosti mužů a žen při sladování práce a rodiny?* 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2003, ISBN 80-7330-048-6, s. 111

¹⁵ Tamtéž

Vodáková v této souvislosti poznamenává, že žena je posilována a zároveň oslabována svým úzkým vztahem k rodině. To také poznamenává její vstup do veřejné sféry a také do komunální politiky. Rodina se nadále považuje za její primární svět.¹⁶

1.2 Teorie kritické masy

Otázkou tedy je, jaké zastoupení je dostatečné pro to, aby vedlo k citelným kvalitativním změnám v postavení žen v politice? V tomto případě se nám otevírá koncept tzv. kritické masy, neboli *critical mass theory*. Tím je míněno, že musí být na jednotlivých úrovních politiky takové zastoupení, kde bude moci být prosazena změna politického chování, změna na úrovni veřejné správy, která následně bude moci transformovat zákonodárnou moc v dané zemi.¹⁷

Pojem kritické masy byl převzat z oboru nukleární fyziky, kdy se v oboru společenských věd má na mysli určitý počet zastoupení dané skupiny, aby tím mohl být ovlivněn politický výstup.¹⁸ Na tuto skutečnost navázala Drude Dahlerup, která se tímto konceptem blíže zabývala. Domnívá se, že kritickou, a tedy nejnižší hranicí pro zastoupení žen na jakékoli úrovni politiky je míra 30 %. Je názoru, že i menšina může mít velký vliv na konečné rozhodování.¹⁹

V dalších pramenech odborné literatury se však lze setkat s odlišně vymezenou kritickou hranicí pro zastoupení žen v politice, a to na základě lokality a času. Obecně je však možno uvést, že minimální zastoupení žen v komunální politice by mělo být alespoň 15 až 20 %. Je-li menší, je zastoupení žen spíše jenom formální a v jejich moci není změna politických výstupů a rozhodování.²⁰

¹⁶ VODÁKOVÁ, Alena, Hodnotový svět žen a jeho paradoxy. *Sociologický časopis*, 1995, roč. 31, č. 1, ISSN 0038-0288, s. 39-47

¹⁷ NOVÁKOVÁ, Jolana, *Gender mainstreaming*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002, ISBN 80-86552-35-7, s. 124

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ DAHLERUP, Drude. From a Small to a Large Minority Women in Scandinavian Politics. *Scandinavian Political Studies*, 1988, vol. 11, no. 4, pp., ISSN 1467-9477, s. 275-278

²⁰ RAAUM, Nina C., Gender equality and political representation: A nordic comparison. *West European Politics*, 2005, vol. 29, no. 1, pp., ISSN 0140-2382, s. 872-897

1.3 Ženy jako specifická skupina? Pohled proudů feminismu

Jako třetí teorii související s politickou reprezentací žen na komunální úrovni souvisí i teorie feminismu. Feminismus je novějším pojmem pro označování ženského hnutí jako pojem pro ochranu ženských zájmů, postavením žen ve společnosti se zabývají genderová studia. Za požadavek zakotvit práva žen v ústavě po Francouzské revoluci byla popravena aktivistka Marie, Olympe, deGouges. Feminismus se vyvíjel podle sociálních a politických poměrů jednotlivých zemí. Existují tři základní etapy feminismu. Období první vlny, na přelomu 19. a 20. století, představovalo tzv. emancipační feminismus, jehož hlavním cílem bylo zajistit rovnoprávnost žen a mužů. Druhá vlna feminismu datující se do doby druhé poloviny 20. století zakotvila feminismus, kdy byly zdůrazňovány rozdíly mezi mužem a ženou. Základem tohoto směru je akceptování a respektování rovnocennosti v jinakosti. Třetí vlna feminismu zahrnující globální, mezinárodní feministická hnutí, vzniká v současnosti jako reakce na současné problémy společnosti.²¹

Mezi tři nejzákladnější teorie patří liberální feminismus, radikální feminismus a postmoderní feminismus. V liberálním feminismu je hlavní myšlenkou větší účast žen jak v celostátní, tak v komunální politice. Jedna z představitelk, Christine Sylvester, uvádí, že ženy je třeba více začlenit do politických vztahů, a to nejenom na úrovni mezinárodní politiky, ale především do každodenní politiky (tj. na úrovni komunální politiky) ve snaze eliminovat rozdílný přístup žen k moci a k celospolečenskému politickému životu, a tím docílit stejných práv žen a mužů.²²

Proti diskriminaci žen bojuje radikální feminismus, který se snaží vypracovat program jejich začleňování do veřejného života. Představitelé tohoto směru tvrdí, že mužský charakter a maskulinizace celostátní a komunální politiky vede ke konfliktům a válkám. Představitelky tohoto směru feminismu vyslovují názor, že hodnoty žen a jejich

²¹ FREEDMAN, Estelle B., Reviewed Work(s): No Turning Back: The History of Feminism and the Future of Women, Labour/La Travail, Canadian Committee on Labour History and Athabasca University Press, Vol. 54, 2004, s. 336

²² SYLVESTER, Christine, *Feminist theory and international relations in a postmodern era*. 1st. ed. New York: Cambridge University Press, 1994, ISBN 0-521-45-984-2, s. 265

schopnost řešit konflikty vedou k nenásilným řešením konfliktů.²³ Barbara Crow vymezuje radikální feminismus dle hnutí probíhající ve Spojených státech od roku 1967 do roku 1975, vidí útlak žen i z jiného úhlu, tedy jako formu útlaku, která přesahuje hranice rasy, kultury a ekonomické třídy.

Feministický postmodernismus se zabývá formováním maskulinního a femininní faktoru v politice. Poukazuje na to, jak politika vytváří určité konvenční typy mužů a žen a zachycuje jejich sociální aspekty.²⁴

Zároveň přetrvávají předsudky o vzdělaných ženách, a to bez ohledu na země či regiony. Hlavními předsudky proti ženám uplatňujícími se v politice jsou podle teorie feminismu tyto:²⁵

- Nemravnost – vzdělaná žena se vzpírala přirozenému poslání ženy, tj. být matkou a manželkou.
- Zanedbávání rodiny a domácnosti – tvrzení, že vzdělaná žena škodí rodině, bylo nejsilnějším argumentem ze všech.
- Nedostatek ženskosti – další z morálních znevažování bylo, že vzdělaná pracující žena, a především ta, která se chtěla uplatnit v politice, nemá dostatek ženskosti, mužské aktivity ji tzv. zmužňují. Avšak ani absence definice toho, co jsou mužská a co jsou ženská povolání, nicméně kritiky nepřesvědčila o absurdnosti jejich tvrzení.
- Konkurence vůči mužům se paradoxně stala jediným opodstatněným argumentem proti ženám. Kvalifikovaná žena se opravdu stává hrozbou pro muže často s nižší kvalifikací.

K velkému posunu v aktivní činnosti žen také na úrovni politické, a to v dosahu místní samosprávy, dochází v českých zemích po vzniku Československé republiky v roce 1918. Došlo k utvoření pro emancipaci žen, což s sebou neslo velmi výhodné opatření – byly odstraněny bariéry ve vysokoškolském vzdělávání a otevřely

²³ CROW, Barbara A. et al. *Radical feminism: a documentary reader*. 1st ed. New York: New York University Press, 2000, ISBN 0-8147-1555-9, s. 573

²⁴ WALTERS, Margaret, *Feminism: a very short introduction*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2005, ISBN 978-0-19280-510-2, s. 159

²⁵ SYLVESTER, Christine, *Feminist theory and international relations in a postmodern era*. 1st ed. New York: Cambridge University Press, 1994, ISBN 0-521-45-984-2, s. 265

se cesty k povoláním, které byly dosud čistě tzv. mužské. Ženy se stávají političkami na úrovni místní samosprávy, poslankyněmi i senátorkami. Se ženou se již musí počítat i jako s voličkou, což se začíná projevat i ve volebních programech stran, i když velmi opatrně. Zákony v této době zajišťují ženám stejné podmínky, ale konzervativní názory stále neumožňovaly aktivní politickou činnost žen. Patriarchální model společnosti se modifikoval, ale přetrvával dál.²⁶

Zrovnoprávnění žen v politickém životě se dosáhlo zavedením všeobecného hlasovacího práva, významného znaku demokratické společnosti v Československu. Poválečná krize však nutila ženy pracovat za mzdy pro blaho své rodiny. Ženské organizace upozorňovaly na reálné překážky v uplatnění žen – týkalo se to pracovního zařazení, nižšího platového ohodnocení ve srovnání s muži a dalších forem diskriminace.²⁷

Důvodů, proč se ženy nejvíce angažují v politice obcí a měst, může být několik. Nejpravděpodobnější příčinou je to, že funkci starostky či primátorky si ženy automaticky nespojují s politikou, která je vnímána jako mužská doména. Ve městě, městské části či obci, v níž ženy žijí a znají své okolí, si více věří, a proto se často rozhodnou kandidovat v komunálních volbách. Jedním z důvodů může být i fakt, že jako starostka nebo primátorka se žena dostává pod menší tlak, než v případě působení ve „vysoké politice.“ Motivací žen při kandidatuře je i to, že na této úrovni politiky mají největší možnost prosadit se i bez stranické podpory, protože většina zvolených starostek bývají nezávislé kandidátky. Přesto, že na komunální úrovni je zastoupení žen nejlepší, na úrovni starostů a primátorů ženy stále nedosahují rozhodující 30% hranice politické reprezentace.²⁸

²⁶ BUREŠOVÁ, Jana, *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, ISBN 80-244-0248-3, s. 506

²⁷ Tamtéž

²⁸ FILADELFIOVÁ, Jarmila, Iveta RADIČOVÁ a Peter PULIŠ, *Ženy v politice: dosledok tranzície verejnej politiky?* 1.vyd. Bratislava: S.P.A.C.E., 2000. 133 s. ISBN 80-88991-12-9; GELNAROVÁ, Jitka. *Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“* In *Acta Politologica* [online]. 2010, vol. 2, no. 2 [cit. 2016-11-24]. Dostupné z: <http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00073.pdf>, ISSN 1803-8220, s. 120-135

2 Jednání žen v politice – motivace, strategie, překážky

Komunální politika se považuje za nejvýznamnější část v politickém systému společnosti, protože má bezprostřední dopad na život každého občana. Prostřednictvím komunální politiky jsou vytvářeny základní podmínky života, jeho úrovně, služeb, spokojenosti nebo nespokojenosti občanů. Komunální politiku však není možné provádět bez účasti a zájmu občanů, kteří se do ní zapojují prostřednictvím samosprávných orgánů, ale i působením v různých aktivitách města.²⁹

Významnou součástí zlepšování úrovně komunální politiky je ochota občanů poukazovat na nedostatky, vyjadřovat otevřeně svou nespokojenost, navrhnout řešení a brát na odpovědnost těch, které si občan zvolil do orgánů samosprávy.³⁰

Analýza a studium dostupné literatury ukázaly, že nezbytnou součástí komunální politiky jsou také ženy. V dnešní době existují snahy zajistit zastoupení žen legislativní úpravou, kvótami, které se musí zrealizovat. Snahy zajistit odpovídající zastoupení žen naráží na tvrzení, že jakákoli diskriminace, tedy i pozitivní, jsou nesprávné. Je třeba vytvořit takové podmínky pro ženy, aby se iniciativní a schopné ženy dobrovolně zapojily do politického dění.³¹

Pokud by se sledovalo působení úspěšných žen i ve vrcholových funkcích, dospělo by se k názoru, že jsou to všechno vzdělané, komunikativní a empatické ženy, které své kvality dokázaly i v jiných vědeckých činnostech, v práci či ve společenské organizaci. Aby se o politické dění aktivně zajímaly ty nejvzdělanější ženy s předpoklady na úspěch, potřebují podporu rodin a zabezpečené různé služby.³²

²⁹ BALÍK, Stanislav, *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2908-4, s. 250

³⁰ Tamtéž

³¹ CARROLL, Susan J. et al, *The impact of women in public office*. 1st ed. Bloomington: Indiana University Press, 2001, ISBN 0-25321-488-2, s. 288

³² Tamtéž

Byly zjištěny i některé bariéry, které souvisí s uplatněním žen v komunální politice. Mezi tyto bariéry se řadí především:³³

- předsudky a stereotypy vzhledem k rolím muže a ženy v rodině a ve veřejném životě.
- Konflikt rodiny a politické kariéry a z toho plynoucí nedostatek času a stres.
- Zájem o politiku je omezován rodinnými povinnostmi.
- Nedostatek podpory v obecné rovině (žádná prozatímní opatření pro ženy).

Z dostupných pramenů odborné literatury lze vyvodit také dovednosti, kterými by měly ženy pro vstup do komunální politiky mít:³⁴

- Silná a stresově odolná osobnost.
- Umění komunikace s lidmi.
- Umění vystupování na veřejnosti.
- Efektivní práce s médii.
- Zájem o věci veřejné.
- Být v kontaktu s lidmi, vnímat je.
- Umění odpovědně vyjádřit svůj názor, postoj.
- Umění přesvědčování.

Rakušanová s Václavíkovou-Helušovou v rámci výsledků svého empirického šetření, týkajícího se působení žen v české politice po roce 1989 uvádí tři dílčí překážky. Jako první překážku uvádí doposud stále přetrvávající patriarchální model rodiny, který je lidmi přijímán již historicky. Hlavním předpokladem tohoto modelu rodiny byl otec, jako hlava rodiny a žena zastávala veškerou péči o domácnost, což vytvářelo nerovnost v postavení muže a ženy. V současnosti však patriarchální model rodiny zažívá oslabení a ženy jsou stejně jako muži mimo jiných činností připraveny

³³ FILADELFIOVÁ, Jarmila, Iveta RADIČOVÁ a Peter PULIŠ. *Ženy v politice: dosledok tranzície verejnej politiky?* 1.vyd. Bratislava: S.P.A.C.E., 2000, ISBN 80-88991-12-9, s. 133

³⁴ Tamtéž

také na vstup do politiky. Avšak k tomu, aby vstoupily do politiky a následně pak vykonávaly příslušné politické funkce je nesmírně důležité, aby dokázaly skloubit roli budovatelek politické kariéry s rolí rodinnou. Ženy zastávající politickou funkci jsou si plně vědomy střetu mezi rodinnými povinnostmi a povinnostmi, které jsou spojeny s vykonáváním politické funkce.³⁵ Za daných okolností vidí obě autorky podporu a toleranci partnera a rodiny jako zásadní proměnnou při působení žen v politice. Druhou překážkou, proč se ženy nehrnou do politiky je podle výše uvedených autorek fakt odlišného hodnocení mužů a žen. Autorky uvádí, že „v *politice panují odlišná měřítká pro muže a pro ženy, být respektována a prosadit svůj názor je pro ženy často velmi obtížné, protože mužský princip a způsob vnímání představuje v současné době v české politice dominantní diskurs.*“³⁶ Zejména skutečnost, že česká politická scéna má výrazně mužské zastoupení, je podle zjištění autorek, jedním z důvodů co ženy již předem odrazuje od toho, stát se součástí této převážně mužské politické scény. Mohou se také vyskytnout i kandidátky, které mohou mít obavy z diskriminace ze strany mužské populace. U mužů se může také objevit jakási generová loajalita, na jejímž základě mezi sebe do politiky muži úmyslně ženy nevpustí. Jako třetí překážku pak na základě svých výzkumů autorky označily rozdíly v pojetí moci. Ženy mají ve spojitosti s mocí méně ambicí, co se týká zisku postavení nebo významné funkce. U ženy je využití moci důležité především z pohledu služby veřejnosti.³⁷

2.1 Teorie rodové politiky

Politika jako taková ovlivňuje široké masy. Moc rozhodovat, zasahovat a spravovat věci veřejné je rozhodujícím momentem pro hájení a prosazování zájmů i v rámci genderové politiky. Ženy a muži nemají rovný přístup a podíl na politickém rozhodování, přičemž tímto následkem nejsou jejich zájmy, potřeby a zkušenosti prosazovány ve stejné míře v právu a ve veřejné politice. Genderová politika je tak podmíněna a propojená

³⁵ RAKUŠANOVÁ, Petra a Lenka VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, Ženy v mužské politice. In: HAŠKOVÁ, Hana, Alena KRÍŽKOVÁ a Marcela LINKOVÁ a kol. *Mnohohlasem: Vydávání ženských prostorů po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006. 331 s. ISBN 80-7330-087-7, s. 45

³⁶ Tamtéž, s. 46

³⁷ Tamtéž, s. 46

s politickými postoji a aktivitami jednotlivých představitelů obou pohlaví a jejich zastoupením v rámci veřejné politiky.³⁸

Mnoho odborníků se ztotožňuje s americkou politoložkou Nancy Fraser, podle níž genderová nerovnost a nespravedlnost je nespravedlností vadného rámce a je způsobována vnučováním rámce teritoriálního státu nespravedlnostem, pramenícím z nadnárodního státu. Podle Fraser by se měl vytvořit nový nadnárodní stát, který by eliminoval nespravedlnost na základě pohlaví, vycházející z bezbrannosti vůči nadnárodním silám. Stupeň dosažené spravedlnosti na základě pohlaví podle ní určuje sedm normativních principů: princip neexistence chudoby, princip neexistence vykořisťování, princip rovné mzdy, princip rovnosti ve volném čase, princip stejného respektu, princip odstranění marginalizace a princip neexistence androcentrizmu.³⁹

Nespravedlnost je možné překonat politikou přerozdělování a politikou vzájemného uznání. Současně v této souvislosti Fraser charakterizuje nástroje veřejné politiky na odstranění genderové nespravedlnosti, přičemž rozlišuje afirmativní strategii, která se zaměřuje na konečný výsledek a transformativní opatření, které odstraňují základní příčiny.⁴⁰

K tomu, aby však nastaly skutečné změny, které by ovlivnily pozitivně životy dívek a chlapců, mužů a žen, nejsou potřeba jen změny na legislativní úrovni, ale hlavně změny v komplexním uspořádání společnosti včetně zvyků, tradic či společenských kultur. Ty si však vyžadují konkrétní, aplikovatelné cíle politiky rovných příležitostí mužů a žen. V pramenech odborné literatury lze najít následující vymezení cílů:⁴¹

- stejné možnosti, práva a povinnosti,
- stejný podíl vlivu a moci,
- rovné podmínky a příležitosti,
- rovný přístup ke vzdělání, realizaci osobních aspirací, zájmů a talentu

³⁸ RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN, *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, ISBN 80-246-0525-2, s. 642

³⁹ FRASER, Nancy a Axel HONNETH, *Přerozdělování nebo uznání?* 1. vyd. Praha: Filosofia, 2004, ISBN 80-7007-200-8., s. 333

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ HAŠKOVÁ, Hana, *Rovné příležitosti mužů a žen při sladování práce a rodiny?* 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2003, ISBN 80-7330-048-6, s. 111

- sdílená odpovědnost za práci v domácnosti a v péči o děti.

2.2 Mezinárodní kontext

Co se ve skutečnosti ale může změnit, pokud se politická reprezentace žen zvýší? Z článku „*From a Small to a Large Minority in Scandinavian Politics*“, kde se pohlíží na skandinávské země jako na země, kde je vůbec jedno z nejvyšších politických zastoupení žen v komunální politice, vyplývá, jak se otočil směr chápání ženské politiky o sto osmdesát stupňů. A to, i když zde stále existuje dominance mužů, došlo zde k velké akceleraci zastoupení žen za posledních 15 let. Dle teorie kritické masy bychom mohli tuto změnu definovat tak, že ženy již nejsou malou menšinou, ale menšinou velkou. První změnou byl samotný přístup k političkám jako takovým ze strany voličů. Další změna se týká vystupování v politice a efektivnosti prosazované politiky, ovšem podle výzkumu, ženy nejsou stále spokojené se s svými výstupy a dle nich stále ještě nedosáhly rovné příležitosti prosazovat svou práci jako skutečný politik. Změna, které ale tyto země jistě dosáhly se týká politické kultury, která zahrnuje změny na straně politických stran a samotných sociálních konvencí. Změna na straně politického diskurzu zahrnuje jistě ženskou pozici, kde onen diskurz zformoval jistou bázi pokračující kooperace mezi muži a ženami. Co je nejspíše nejdůležitější změnou a čím se mnohé političky ohánějí, je změna celkové politiky, ve které se bude brát více ohled na „soft“ hodnoty.⁴²

Dle jiného přístupu, který směřuje k jádru naší práce, dle úvah Melanie M. Hughes, je nutno reprezentaci pojmout jako faktor, který determinuje nabídku a poptávku ženských kandidátek. Nabídka žen, které jsou schopny úspěšně dosáhnout postu ve vyšší politice, je produktem socioekonomických a strukturálních faktorů. Výzkumy zjistily, že participace ženské pracovní síly je velmi důležitý determinant ženské legislativní reprezentace jen v půlce zkoumaných případů. Ačkoliv ženská reprezentace a ekonomický vývoj nejsou lineárně propojeny, ekonomický vývoj podmiňuje, jak politické instituce ovlivňují výstupy ženské legislativy. To, co bychom

⁴² DAHLERUP, Drude. *From a Small to a Large Minority Women in Scandinavian Politics*. *Scandinavian Political Studies*, 1988, vol. 11, no. 4, pp. 275-278. ISSN 1467-9477, s. 288-289

ale mohli brát jako podmiňující jsou proměnné faktory, které mají vliv na ženskou politickou reprezentaci. Prvním institucionálním faktorem je rozsah volebních obvodů. V tomto směru je to zajisté i proporcionální systém, dle kterého bychom mohli říci, že větší počet politiků, který má být zvolen, povede k většímu poměru žen v politice. Druhým faktorem je hypotéza pracovní síly. Totiž tam, kde se ženy vyskytují více jako pracovní síla, tam se budou i více vyskytovat v politické elitě. Třetím faktorem je hypotéza levicové strany, dle které strany reprezentující levicové křídlo zastupuje více žen.⁴³

Tyto faktory jsou ale jen pouhými domněnkami. Byly testovány na dánské komunální politice ve dvou po sobě jdoucích volbách na začátku nového tisíciletí a ve výsledku bylo zjištěno, že mají ve skutečnosti jen velmi malý dopad na úroveň zastoupení žen v této zemi. Jediná proměnná, která vyšla jako význačná byla urbanizace, tedy že městské správní jednotky mají více žen v komunální politice.⁴⁴

Francouzský případ nám zavádí trochu jiný pohled, a to důsledkem zákona, na jehož základě je zaručen rovný počet kandidátů mužských i ženských. Tento zákon byl podnícen silným hnutím pro rovnoprávnost. Výsledky prvních voleb pod záštitou tohoto zákona v roce 2001 tak dokázaly, že tento zákon byl efektivní, a to hlavně z toho důvodu, že se Francie dokázala přenést přes problém politických lídrů (většinou muži), kteří dokud jim to zákon nepřikáže, je pro ně nepravděpodobné, že podstoupí svou moc nově příchozím.⁴⁵

Na základě francouzského výzkumu se nám ale dostává odpověď na otázku, která prostupuje i mou práci, jaké jsou socio - demografické rozdíly mezi muži a ženami, kteří se rozhodli vstoupit do komunální politiky v roce 2001. Na základě výsledků průzkumu bylo zjištěno, že ženské kandidátky byli mnohem mladší než mužští kandidáti, s čímž také souvisí fakt, že zůstávají i nadále v roli matky jako živitelky, jelikož jejich děti ještě žijí doma. Tento důkaz odporuje americké zvyklosti, kde ženy spíše vyčkávají na svou příležitost až jejich děti opustí domov. Bylo zde také méně žen

⁴³ KJAER, Ulrik, The first 100 Years of Woman's Representation in Danish Local Politics (1909-2009) – Patterns of Contagion?, American Political Science Association, 2010, s. 5-6

⁴⁴ Tamtéž, s. 15

⁴⁵ BIRD Karen, Who are the Woman? Where are the Woman? And What Difference Can They Make? Effects of Gender Parity in French Municipal Elections, 2003, s. 15

než mužů, které byly zaměstnány na plný úvazek. Další rozdíl byl v tom, že byly zaměstnány již předtím ve veřejném sektoru než kandidáti mužského protipólu.⁴⁶

Zcela jiného příkladu se ovšem můžeme setkat z prostředí turecké komunální politiky. Zde je důležité totiž hlavně pozadí, z jakého pocházejí občané a podle toho se pak liší jejich možnosti v rámci politické rekrutace a to na základě zdrojů a schopností plynoucích z pohlaví, třídy, vzdělání a zkušeností. Ženy podle průzkumu mají méně těchto zdrojů, k čemuž dochází na základě kulturních předpokladů, sociální struktury, politické struktury ale také systému. Tyto předpoklady pak ovlivňují možnost pro kandidování ve volbách. I když zde určité strany zavedly kvóty, tak ty nebyly zrovna úspěšné, jelikož jen muži obsazovali vyšší místo v kandidátce. Z článku vyplývá, že zde dochází k syndromu absence žen na lokální úrovni, totiž že na lokální úrovni je zastoupení mnohem horší než na té parlamentní, což je důsledkem právě jakéhosi kulturního zakořenění mužů jako lídrů.⁴⁷

3 Empirická část

3.1 Výzkumná otázka

Cílem mé bakalářské práce je zodpovědět výzkumnou otázku: *Jaké ženy vstupují do komunální politiky v České republice?* Na základě teoretické části nám vyvstaly další podotázky, které budou dílčím cílem výzkumu. Podotázky se budou odvíjet od následných hypotéz:

- Ženy vstupující do politiky jsou vybaveny zvláštními dovednostmi a schopnostmi
- Vstup žen do politiky je ovlivněn jejich věkem, a to z toho důvodu, že pro vstup je nejvhodnější pokročilejší věk závisující na tom, mají-li již starší děti

⁴⁶ Tamtéž s. 18

⁴⁷ SENOL, Fatma. Women running for neighborhood offices in a Turkish city: Motivations and resources for electoral candidacy. *Political Geography* [online]. 2009, roč. 28, č. 6, s. 362–372

- Vstupující ženy do politiky jsou nutně podporovány ze strany rodiny či strany, tzn. nejde o ženy „self-starters“
- Vstup žen do politiky je ovlivněn dosaženým vzděláním
- Pro vstup do vyšší politiky je komunální politika vhodným začátkem

Pro hledání odpovědi na tuto otázku jsem využila metody kvalitativního výzkumu, respektive polostrukturovaných rozhovorů. Cílem výzkumu je poukázat na některé možné spojitosti s již zmíněnými hypotézami vycházející z teoretické části mé bakalářské práce. Mým dalším cílem je zjistit, zda existují objektivně dané vzorce, které by dokázaly poukázat na skryté mechanismy, které mohou být právě důvodem k vytváření, ale také udržování znevýhodněného postavení žen v politice. Proto tedy východiskem pro zkoumání je samotná reflexe vybraných komunálních političek a jejich postavení v komunální politice.

Kvalitativního výzkumu jsem využila z důvodu plošného, tento výzkum se zaměřuje na získání informací z malé skupiny osob. Cílem kvalitativního výzkumu je zjištění toho, jak a proč se lidé chovají daným způsobem, přemýšlí a rozumí mu, na rozdíl od výzkumu kvantitativního, který se zajímá o to, co lidé dělají nebo čemu věří.⁴⁸ Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je jeho flexibilita, umožňuje totiž větší prostor pro vyjádření subjektivních názorů respondentů. Flexibilita polostrukturovaného rozhovoru se vyznačuje především tím, že respondenti mohou volně hovořit na téma, tazatel pak může volně pokládat další doplňující otázky, které jsou mimo připravovanou strukturu rozhovoru.

3.2 Způsob vedení rozhovorů a analýza dat

Prvním úkolem vedení úspěšného rozhovoru bylo vytvoření otázek pro mé respondenty, tedy pro zastupitelky vybraných měst. Dle mého vlastního uvážení jsem vybrala celkem tři města, a to v závislosti na populační velikost. Jako zástupce malého města s třemi tisíci obyvateli jsem vybrala své rodné město Chýnov, nacházející se v jižních Čechách, v okrese Tábor. Dalším jihočeským městem bylo město Tábor s třiceti pěti tisíci obyvatel. Konečně jsem vybrala městskou část Praha 10 jako část, kde byla vůbec

⁴⁸ AMBERT, Anne-Marie et al., Understanding and Evaluating Qualitative Research, *Journal of Marriage and Family*, vol. 57, no. 4, 1995, s. 880, dostupné z: www.jstor.org/stable/353409.

největší četnost zastoupení žen v zastupitelstvu z celé Prahy. Další částí práce bylo vybrat samotné političky, které by bylo možné zapojit do mého výzkumu. V mém rodném městě to nebylo těžké rozhodnutí, jelikož zastupitelstvo našeho města reprezentují pouze dvě ženy. Ve zbylých dvou městech jsem se ale snažila vybrat političky napříč politickým spektrem a věkem.

Poměrně obtížná byla část komunikace s jednotlivými političkami. Vybrané respondentky jsem oslovovala telefonicky anebo pomocí e-mailu, jejich e-mailové adresy byly volně dostupné na internetových stránkách městských úřadů. Již při prvním kontaktování jsem stručně nastínila výzkum. Vzhledem k časové vytíženosti či nezájmu bylo velice nesnadné téměř až nemožné, se setkat se mnou vybranými zastupitelkami na Praze 10. Jako záložní plán jsem se pokusila oslovit i další zastupitelky. Z důvodu zachování anonymity nebudu záměrně uvádět jména političek. Uskutečnila jsem celkem 10 rozhovorů. Co do počtu, je zřejmé, že pokud by bylo rozhovorů více, byly by výsledky výzkumu přesnější, ale s ohledem na časovou náročnost a povahu mé práce, považuji počet rozhovorů za dostačující. Rozhovory se uskutečnily v časovém období od července do listopadu 2016.

Během rozhovoru jsem se snažila dodržovat osnovu předem připravených otázek (viz příloha). První částí rozhovoru byly otázky týkající se jejich samotného vstupu do politiky. Další okruh otázek se soustředil na působení oněch zastupitelek v současné politice. Třetí část se věnovala obecným otázkám na zastoupení žen v politice, kde bylo nejvíce prostoru pro vyjádření subjektivního názoru političek. Smyslem této poslední části rozhovoru bylo zjistit, zda a pokud vůbec, vnímají znevýhodněné postavení žen v politice.

Rozhovory probíhaly většinou na městských úřadech dotčeného zastupitelstva, ale i v kavárně či u respondentek doma. Rozhovory trvaly přibližně půl hodiny, výjimečně až hodinu či dvě. Respondentky vstřícně reagovaly na mé dotazy a mnohdy se rozpoutala i hlubší debata, nejen co se týče zastoupení žen v politice, ale samotného působení v komunální politice. Bylo dosti zajímavé sledovat jednotlivé přístupy političek z různých měst. Vzorek je podrobněji popsán v Příloze.

Dotazované političky byly informovány předem o účelu mého výzkumu a také následném zpracování odpovědí.

V následující části budu pracovat s výroky respondentek. Jednotlivé političky budu označovat písmeny CH1 - CH2, T1 – T4, P1 – P4.

3.3 Vstup do politiky v rozhovorech

S ohledem na výzkumnou otázku jsem se snažila v první části rozhovoru zformulovat otázky, které by reflektovaly samotný vstup političek do politiky. Cílem této části je tedy zjistit, zda neexistuje nějaký vzorec, který by nám mohl předestřít sociodemografické pozadí, ze kterého ženy pochází.

Zajímavý vzorek, který vyvstává hned z první otázky, která zněla, jak se političky dostaly ke své současné pozici zastupitelky a zda to bylo rozhodnutí z vlastní iniciativy, poukazuje na to, že pro všechny zastupitelky z Prahy a z Tábora, bylo rozhodnutí jít do politiky z vlastní iniciativy. Oběma chýnovským zastupitelkám byla ale kandidatura nabídnuta ze strany mužských kandidátů.

CH1: Když jsem šla do toho poprvé, tak jsem byla těhotná, navštívil mne tehdy kolega, že by bylo fajn, kdybychom postavili kandidátku tak, aby měly šanci i ty ostatní obce. Počítala jsem s tím, že to bude jen tak do počtu, nakonec ale díky preferenčním hlasům jsem se tam dostala. Popravdě jsem ani žádný iniciativní důvod neměla, zvažovala jsem hodně, jestli to vůbec vzít.

CH2: Oslovil mne starosta, dostala jsem kupodivu hodně hlasů, myslela jsem si, že to neprojde. Kdyby mi to ten starosta nenabídl, tak bych do toho asi nešla. Nejdříve jsem si říkala, že bych mohla něco málo změnit, ale ono to moc o politice tady není.

T2: Dlouhou dobu jsem pracovala na městě jako vedoucí cestovního ruchu, delší dobu jsem ale cítila potřebu něco změnit. Jednak mi už odrostly děti, a druhak jsme si nepadly do noty s bývalou místostarostkou, každá jsme měly jinou představu. Ale ten podnět byl největší, že jsem chtěla dělat tu práci podle svých představ, a pak to byl také ten pocit, že člověk má chuť něco změnit.

T3: Nesouhlasila jsem s nějakými věcmi, které se tady v Táboře děly, proto jsem chtěla vstoupit do politiky.

T4: *Byla jsem oslovena lidmi, protože jsem se snažila vždy pracovat s lidmi, tak proč bych to nemohla dělat z pozice zastupitelky. Nejdřív jsem vůbec nevěděla, co to obnáší, když jsem viděla, jak se tam jedná, a o čem se tam jedná, tak jsem si říkala, že skončím, vždyť já mám úplně jiné smýšlení, ve finančním výboru jsem jediná žena mezi sedmi muži. Bylo mi ale řečeno, abych vydržela, tak jsem vydržela.*

P1: *Vyrůstala jsem v rodině, kde se vždy pomáhalo lidem, mám za to, že se musí začínat na baťovském principu od toho nejnižšího. Vždy mě tato práce naplňovala, podle mě je politika na komunální úrovni druhořadá, jde napříč politickým spektrem, prospěšnost je pro obec.*

Na základě výpovědí lze odvodit, že političky ve větších městech, tedy z Prahy a Tábora, šly do politiky z vlastní iniciativy, bylo to jejich rozhodnutí, které pramenilo z dění v jejich městě. I tak je ale samozřejmě nutné vzájemné působení nabídky a poptávky, kdy dotázané ženy se sice rozhodly vstoupit do politiky, ale současně byla jejich kandidatura podpořena z velké části stranou. Pouze u dvou dotázaných respondentek tento postup byl opačný, kdy nejprve se rozhodly vstoupit do komunální politiky a až následně vstoupily do politické platformy. V Chýnově můžeme pozorovat větší nezájem prosadit se nebo vůbec se dostat do komunální politiky. Podle americké studie, to, co ženám chybí je politická ambice. Dle výsledků této studie (2008 CAWP Recruitment Study) na příkladu obou komor americké legislativy je to kolem 50 % žen, kterým bylo nabídnuto zapojit se, pouhých 27 % se tak rozhodlo pouze na základě svého rozhodnutí. Dle této studie, je také nejčastější případ zapojení se do politiky na základě nesouhlasu se specifickou politikou, což potvrzuje i můj výzkum.⁴⁹

Na tento jev poukazuje Rakušanová a Václavíková – Helšusová, které dělaly výzkum se ženami, které v politice působily dříve. Autorky uvádí, že k politické účasti žen je nezbytné spolupůsobení dvou faktorů. Jednak musí ženy samy projevit zájem být politicky aktivní a pak také musí přijít vnější podnět v podobě výzvy ze strany některého politického uskupení. V uvedeném výzkumu většina žen uvedla, že k tomu, aby vstoupily do politiky, hrál významnou roli mimo jejich osobního rozhodnutí právě onen vnější podnět, tedy fakt, že byly osloveny určitou osobou, přičemž ve všech

⁴⁹SANBONMATSU, K., CAROLL, S., WALSH D., Poised to Run, Woman's Pathways to the State Legislatures, Center for American Women and Politics, Eagleton Institute of Politics, 2009, s. 8-9

případech byl touto osobou muž, s návrhem, aby vstoupily do politiky.⁵⁰ Vtažení žen do politiky mužskou populací může, jak uvádí autorky souviset s všeobecně větším sklonem k opatrnosti u žen, co se týká jejich vlastních možností k tomu ovlivnit nějakou změnu: „ženy mají tendenci být samy k sobě a ke svým schopnostem velice kritické a neusilují o věci, které jim připadají nepodstatné.“⁵¹ Autorky na základě výzkumu dále uvedly, že ženy na místní a regionální politické úrovni začínají se svojí politickou kariérou v místě bydliště, kde motivací pro vstup bývá úsilí a snaha mít podíl na změnách v jejich nejbližším okolí.⁵²

Například Bitušíková na základě svého výzkumu konstatovala, že členství ve straně v průběhu komunálních voleb nehraje nikterak významnou roli.⁵³ Stranictví není pro komunální volby tak důležité, jak je tomu v případě voleb do vyšších pater politiky, kam je téměř nemožné se probojovat bez podpory některé z politických stran. Výzkumy dokonce prokazují, že na místní úrovni je to nezřídka naopak. V této oblasti politiky bývají mnohem úspěšnější kandidáti nestraníci, tedy kandidáti bez politické příslušnosti. Kandidáti bez politické příslušnosti jsou podle průzkumů důvěryhodnější, a to je důvodem, proč dostávají v komunálních volbách více hlasů od voličů než ti kandidáti, kteří ve volbách zastupují některou z politických stran. Jak uvádí Bitušíková ve svém výzkumu, ženy se mnohem lépe ztotožňují s problémy, které se vztahují k lokální politice, především proto, že se s problémy na místní úrovni cítí být více spojeny, neboť většina těchto případů se dotýká i jejich osobního života v obci, kde žijí a bydlí. To, co hlavně motivuje ženy k aktivní angažovanosti v politice, je snaha pomoci obci, aby prospívala. Ženy působící v politice na místní úrovni vnímají svoji práci především jako možnost, jak přispívat ke zvelebování své obce, svého bydliště - domova, ale také jako příležitost nalézat řešení na dennodenní problémy svých spoluobčanů.

⁴⁷ RAKUŠANOVÁ, Petra a Lenka VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, „Odcházení: Politicky odcházející z politické scény a jejich zkušenosti.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 9 (1) [online], 2008: s. 16–25, dostupné z:

http://www.genderonline.cz/uploads/c1ca526067c6b664a2a9f759cba7563be29f0b39_odchazeni-politicky-odchazejici-z-politicke-sceny.pdf s. 19

⁵¹ Tamtéž, s. 19

⁵² Tamtéž s. 20

⁵³ BITUŠÍKOVÁ, Alexandra. 2005. „(In)Visible Women in Political Life in Slovakia.“ *Sociologický časopis* 41 (6): 1005–1021. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c2b66c8b8b62be260891c2fcde2f39c768e65095_190_604bitusikova14.pdf s. 1014 - 1016

V rámci prvního okruhu otázek byly respondentky dotázány na otázky týkající se negativních reakcí, se kterými se mohly zastupitelky setkat při vstupu do politiky, případně, zda již při rozhodování vstoupit do politiky se objevily nějaké obavy nebo další záležitosti, které by jim znesnadnily vstup do politiky. V této souvislosti byly tázány i na podporu ze strany rodiny.

CH1: *Měla jsem obavy, že budu za člověka, co tomu vůbec nerozumí. Když jsem kandidovala poprvé, tak jsem byla těhotná s druhým kloučkem. Neviděla jsem to ale jako překážku. Ty zasedání jsou jednou za tři měsíce, někdy výjimečně, ale není to nic, co by se nedalo zvládnout.*

P1: *Když jsem začínala v roce 1994, tak jsem měla obavy hlavně ze své stranické příslušnosti, straně v té době, ale i v dnešní jsou přičítány i věci, které jsou dneska minulostí. Byla jsem i napadena.*

P2: *Když jsem vstupovala do té politiky, neuvědomovala jsem si asi tu časovou náročnost. Nemám partnera ani děti, ale rozhodně nevidím problém v kandidování. Politika je věc, která se dá dělat jednorázově, spousta věcí se dá připravovat i z domova.*

P4: *Ze strany manžela mám jednoznačnou podporu, mé děti měly obavy, abych měla i čas na vnoučata, ale již vím, že se to dá skloubit.*

T1: *Když jsem začínala na komunální politice, tak jsem byla neuvolněná a nezvažovala jsem žádná rizika, dělala jsem to jen ve svém volném čase, další volební jsem porodila dceru a obavy jsem měla právě z toho mateřství. Dnes se mě často lidé ptají, jak zvládám rodinu a funkci starostky, ale jako překážku to nevnímám. Musím říci, že mi velice pomáhá partner, nyní mám dvě menší dcery, tak to někdy problém je, ale zapojují se i prarodiče.*

T2: *Měla jsem obavy z toho, že nejsem politik, lákala mě ta možnost, nápady, které mám poslat je dál do života. Bála jsem se ale, že narazím na nějaké direktivy ze shora, s tím jsem se ale nesetkala. Pro některé ženy je samozřejmě prioritou mít tu rodinu a některé ženy mají potřebu zvládat více věcí. Myslím si ale, že se to dá skloubit.*

T3: *Obavy jsem měla z té zodpovědnosti jako místostarostka. Je to časově hodně náročné, znamená to i práci o víkendy. Když jsem vstupovala tady do té politiky, tak*

dceři bylo 17, synovi 9, pro mě je to ten hraničící věk, kdy žena do té politiky může vstoupit, měla jsem ale tehdy manžela, který mi pomohl.

Na základě pokračující nerovnoměrné distribuce rodinných povinností, ženy jsou stále považovány za ty, jež by měly trávit více času doma než muži. I nadále studie demonstrují, že oběť času se netýká pouze doby v těhotenství, ale i péči následné, jelikož jsou to právě matky, kterým je podsouvána ona persistentní tendence více se podílet na dětské péči, i když děti již jsou odrostlé. Z toho důvodu jsou ženy nuceny začínat svou politickou kariéru později, či mít méně dětí, trávit více času staráním se o své rodinné záležitosti. Je pak nutné, aby ženy byly podporovány svou rodinou, aby mohly vůbec začít kariéru politika, na rozdíl od mužů, kteří odrazování ze strany své rodiny nevidí jako problém.⁵⁴ I v případě mé otázky byla otázka potomstva hlavní obavou dotazovaných političek, respektive nedostatek času. Nakonec ale bylo respondentkami uznáno, že zpětně to jako problém nevidí, neboť role matky a političky se dá skloubit a to hlavně za podpory rodiny, kterou jistě dotazované političky mají. Nutno ale podotknout, že většina respondentek má již děti mimo domov či děti plně samostatné.

3.4 Deskriptivní otázky v rozhovorech – politická dráha

Druhou částí empirické části byly otázky týkající se samotného působení žen v politice. Cílem této části bylo zjistit nějaký objektivně daný vzorec, který by se mohl zobecnit. Političky byly nejprve tázány na předchozí působení ve veřejném sektoru. Dle již zmíněného výzkumu Karen Bird z francouzského prostředí, u žen pracujících ve veřejném sektoru, tak je větší pravděpodobnost, že se u nich zrodí vlohly či jiné dispozice pro politickou dráhu.⁵⁵ Určité dispozice, které u sebe popsaly respondentky, a které jsou důležité pro práci političky, jsou dle mého dispozice, které nutně nesouvisí

⁵⁴SHAMES, Shauna, Barriers and Solutions to Increasing Women's Political Power, The Women Effect Symposium, Cambridge, 2015, s. 3-4, dostupné z: https://www.scholarsstrategynetwork.org/sites/default/files/shauna_shames_-_barriers_and_solutions.pdf

⁵⁵ BIRD Karen, Who are the Woman? Where are the Woman? And What Difference Can They Make? Effects of Gender Parity in French Municipal Elections, 2003, s. 20

s volbou profese, působení ve veřejném sektoru může tyto dispozice pouze zvýraznit. Na základě získaných odpovědí ovšem nebyl zjištěn významný vzorek, který by ovlivňoval tuto tezi. Společným jmenovatelem odpovědí může být komunikativnost a chuť pracovat s lidmi a pro lidi. Odlišný přístup ovšem sleduji u větších měst a u menšího města, kde u menšího města političky poukázaly na fakt, že pro politiku je dobré mít „dravější“ povahu, kterou ony nemají. Politička P2 uvádí: *Politika je hodně tvrdý business. Člověk se musí umět drát za své zásady.*

Další otázky směřovaly k bodu, zda již mají političky nějakou předchozí politickou zkušenost, plánují kandidovat znovu a zda se u nich projeví ambice postupovat do vyšších sfér politického prostředí, případně co by obnášelo toto rozhodnutí vstupu do celostátní politiky

Většina mnou dotázaných nevyloučila možnost, že budou kandidovat znovu, rozdílné už byly ovšem názory na vstup do vyšší politiky

T2: *Nejsem a priori politik, který by se chtěl stát profesionálním politikem. Já jsem vždy chtěla zůstat v oboru, který je mi vlastní.*

T4: *Už nebudu kandidovat znovu, nechám to mladším. Ambice jsem neměla, že bych chtěla postupovat výše. Kdybych byla mladší tak by asi takové ambice měla. Vše chce určitou dobu, musí se to dělat postupně.*

P2: *Nebránila bych se tomu, postupovat výše. Už jsem kandidovala do Poslanecké sněmovny, ale až na 22. místě, budu určitě kandidovat znovu. Záleží ale na tom, jestli si vás někdo vybere, abych byla na volitelném místě.*

P3: *Kdyby přišla nabídka, asi bych to zvažovala. Ale zatím vidím svou hlavní roli v komunálu.*

P4: *Práce na komunální úrovni je pro mě dostatečně motivující.*

Ze shrnutí z této části vyplývá, že ženy ve větších městech, které začínají na komunální úrovni, ambice postupovat výše mají. Odlišně je tomu v chýnovském případě, kde ani jedna z dotazovaných zastupitelek tuto ambici nemá kvůli nedostatku času a průbojnější povahy. Komunální politika zde působí jako jakýsi vhodný „starting point“. I zde se ale objevují překážky, které již byly zmíněny v první části rozhovoru, totiž obavy z časové náročnosti a obavy z toho být mimo domov.

3.5 Obecné otázky týkající se znevýhodňování žen v politice

V třetí části jsem se zaměřila na otázky týkající se zastoupení žen v politice. Má první otázka směřovala k tomu, zda se mnou dotázané političky domnívají, že jsou ženy v politice znevýhodňovány. Odpovědi na tyto otázky nám mohou pomoci vyjasnit jejich postoje, přesvědčení a diskurzy, které ve vztahu k otázce diskriminace přejímají.

Následně jsem navázala otázkami, zda jsou toho názoru, že by se ženy měly více účastnit politiky a co by dle nich napomohlo tomu, aby se více žen zapojilo do místní politiky.

Všechny dotazované zastupitelky se domnívají, že ženy v politice rozdíl dělají a že by se více žen politiky účastnit mělo.

CH1: *Myslím, že ženy do politiky vnášejí trochu jiný úhel pohledu. Chlapi mají určitý způsob myšlení a ta žena na to může pohlížet úplně jinak. Možná, že mají také jiný styl komunikace.*

T3: *Přijde mi, že ženy to myslí upřímněji, doopravdy jim záleží na tom, co se prosadí, nehledí tolik na svoje ego jako mužští politici.*

T4: *Já myslím, že ženy vidí i takové maličkosti, které mužský nevnímají.*

P1: *Díky svému zaměření mají ženy větší sociální cit, nejsou ti draví, nerozvážní a bojovní, vnášejí do politiky sociální jistotu, pohledy, které se citlivě promítají do rozhodování a upozorňují na jiná hlediska a úskalí.*

V rámci otázky, zda se ženy domnívají, že by byly ženy znevýhodňovány v politice, jsem se setkala se zcela odlišnými postoji. Většina dotazovaných žen si nemyslí, že by ženy byly nějakým způsobem diskriminovány. Setkala jsem se ale i s názory, které diskriminaci připouštějí.

T2: *Spoustu věcí chlapi dostanou jen z toho statusu, že jsou to chlapi. Ženy si to musí vybojovat.*

T3: *Nesetkala jsem se s tím, že by někdo nahlížel na ženy s opovržením, ale z praktického života, žena to má složitější z důvodu všech domácích pracích, muži počítají s tím, že žena vše doma zařídí.*

P2: *Já si myslím, že je velký problém v Poslanecké sněmovně, nemyslím si ale, že je ten problém v ženách. Problém vidím v tom, že mnoho žen na to nejde postupně, tedy od komunální politiky. Pak je složité tam někoho rovnou vykopnout. Je to ale jen o tom, že za každou schopnou ženou stojí chlap, který jí k tomu pomohl. Hlavně v tom rozjedu, jsou ženy diskriminovanější, kdyby jim víc muži pomohli, tak by jich bylo možná více.*

Jedná se tedy o političky z větších měst, které diskriminaci připustily. Dalším možným vysvětlením by mohla být stranická příslušnost. Dle výzkumu bylo totiž zjištěno, že jsou to levicové strany, které více podporují nejen záležitosti žen, ale i samotné ženské kandidátky.⁵⁶ Deduktivně potom odvozují, že zastupitelky levicových stran by potom měly mít silnější přesvědčení o nediskriminaci žen v politice. V tomto případě je to ale levicová a pravicová strana v poměru 2 : 1, s ohledem na množství odpovědí nemohu tento závěr odvodit. Důvodem pro pocit nediskriminace v menším městě může být fakt, že v menším městě se tolik diskriminace neprojevuje, to může být způsobeno ovšem i nedostatečným zapojením žen na rozhodovacím procesu, zastupitelka z Chýnova uvádí: *Ono hlavně na těch schůzích, to jsou pořád jenom hasiči, fotbal a my k tomu pak ani nemáme moc co říct.*

Zajímavé byly také různorodé odpovědi týkající se toho, co by pomohlo tomu, aby se ženy více účastnily politiky. Mezi časté odpovědi patřily zejména řešení v podobě většího zapojení rodiny, respektive partnerů, ale hlavně to bylo projevení většího zájmu o politiku v samotných ženách přes různé programy participace ze strany města, které nejen ženy, ale i ostatní občany více zapojí do dění v politice města, jakož i pomocné instituce města jako například školky.

⁵⁶ THAMES, Frank C., Incentives for Personal Votes and Women's Representation in Legislatures, Texas Tech University, Department of Political Science, s. 4

Závěr

Pro hledání odpovědi na výzkumnou otázku bylo použito metody kvalitativního výzkumu, technikou sběru dat byly polostrukturované rozhovory. Dílčím cílem výzkumu bylo objevit případné spojitosti s výsledky dosavadních výzkumů zmiňovaných v teoretické části práce a případně přijít na to, zda existují objektivně dané vzorce, které by dokázaly poukázat na skryté mechanismy, které mohou být právě důvodem k vytváření, ale také udržování znevýhodněného postavení žen v politice.

V rámci mého výzkumu se uskutečnilo deset rozhovorů se zastupitelkami vybraných územních samosprávných celků různé velikosti, respektive celků s různým počtem obyvatel, dva jihočeské a jeden pražský. Ze samotných rozhovorů vyplynulo mnoho faktů, které napomohly k zodpovězení výzkumné otázky.

Ze získaných odpovědí respondentek lze dovodit, že ženy, které vstupují do politiky na komunální úrovni, nejsou nikterak obzvláště ambiciózní, avšak většina z nich vstupovala do politiky na základě svého vlastního přesvědčení, ať již byly důvodem neshody nebo touha něco změnit. Zastupitelky z malého města měly politické ambice vůbec nejnižší. Bez toho aniž by je někdo oslovil, by pravděpodobně do politiky nikdy nevstoupily. Zastupitelky z větších měst projevily jisté ambice k postupu i do vyšších pater politiky. Existuje tedy rozdíl mezi zastupitelkami malého města, které jsou na komunální úrovni spokojené a nemají ambice postupovat výš, zatímco zastupitelky ve větších městech popřípadě v městské části Prahy tyto ambice k postupu do vyšších pater politiky mají. Co se ovšem týče mé hypotézy, zda tyto ženy jsou vybaveny zvláštními dovednostmi, tak ty dotazované zastupitelky zcela jistě mají, ať již je to komunikativnost, empatie či stresová odolnost.

Respondentky vstupovaly do politiky s obavami, aby dokázaly skloubit práci zastupitelek s rolí matek, byly kritické ke svým schopnostem orientovat se v politice a obávaly se časové náročnosti spojené s těmito funkcemi. Všechny tyto obavy pramenily z dosud přetrvávajícího patriarchálního modelu rodiny, kde je veškerá péče o domácnost

určena ženám. Většina dotazovaných žen již své děti má samostatné, či vůbec nežijí doma, ovšem poté, co si ženy roli komunálních političek zakusily, tak zvaně na vlastní kůži, zpětně hodnotily, že skloubit tyto dvě funkce je možné, a to hlavně za podpory rodiny.

Komunální politika je respondentkám blízká také z toho důvodu, že mají pocit, že právě na této úrovni se mohou více uplatnit a mohou něčím přispět. Otázkou bylo, zda ženy vstupují do politiky z vlastního podnětu, či jim tato nabídka byla předložena stranou. Byla zjištěna korelace mezi těmito dvěma mezníky, tedy že většinou, i když se žena rozhodne vstoupit do politiky, tak je jí zároveň tato nabídka předložena i stranou.

Komunální úroveň respondentkám také vyhovovala z důvodu možnosti skloubit rodinný život s životem pracovním a s kariérou. Ve většině případů se tak podařilo naplnit dílčí cíl výzkumu, spočívající v nalezení spojitostí s výsledky dosavadních výzkumů jiných výzkumníků. Například výzkumy autorek Rakušanové, Václavíkové-Helšusové či Bitušíkové.

Dalším dílčím cílem bylo zkoumání toho, zda existují objektivně dané vzorce, které by dokázaly poukázat na skryté mechanismy, které mohou být právě důvodem k vytváření, ale také udržování znevýhodněného postavení žen v politice. Ženy se na politiku dívají jinýma očima, myslí jinak než muži, což by mohlo být vnímáno jako jeden z důvodů, proč muži nemají příliš velký zájem o ženy v politice, na straně druhé, by bylo dobré, aby právě pro ony rozdíl více žen do politiky vstoupilo. Muži by byli nuceni dívat se na věci i z jiných úhlů pohledu, a to i navzdory tomu, že ženský náhled na komunální politiku není zcela jednotný a že se ženy-političky zabývají sobě vlastními tématy, která by mohla doplňovat témata ryze mužská. Společný pohled mužů a žen by tak mohl poskytnout základ pro obohacení celkového pohledu na politiku.

V případě hypotézy týkající se dosaženého vzdělání, nebyla nalezena žádná korelace mezi vyšším vzděláním a větší schopností prosadit se mezi zastupitelkami.

Pokud jde o znevýhodňování žen v politice, většina respondentek uváděla, že si nemyslí, že by byly nějakým způsobem přímo diskriminovány, avšak objevil se i názor zcela opačný. Z odpovědí, které uvedly respondentky lze jen stěží posoudit, zda existují nějaké předem dané vzorce, které by byly schopny odkrýt případné skryté mechanismy, které by podporovaly znevýhodňování žen v politice.

Seznam použité literatury

- BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, 2009. 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4.
- BALÍK, Stanislav. *Okresy na severu: komunální politika v okresech Šumperk a Jeseník v letech 1989-2006*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. 198 s. ISBN 978-80-7325-174-1
- BIRD Karen, Who are the Woman? Where are the Woman? And What Difference Can They Make? Effects of Gender Parity in French Municipal Elections, 2003
- BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 506 s. ISBN 80-244-0248-3.
- CARROLL, Susan J. et al. *The impact of women in public office*. 1st ed. Bloomington: Indiana University Press, 2001. 288 p. ISBN 0-25321-488-2.
- CROW, Barbara A. et al. *Radical feminism: a documentary reader*. 1st ed. New York: New York University Press, 2000. 573 p. ISBN 0-8147-1555-9.
- DAHLERUP, Drude. From a Small to a Large Minority Women in Scandinavian Politics. *Scandinavian Political Studies*, 1988, vol. 11, no. 4, pp. 275-278. ISSN 1467-9477.
- FILADELFIOVÁ, Jarmila, Iveta RADÍČOVÁ a Peter PULIŠ. *Ženy v politice: dosledok tranzície verejnej politiky?* 1.vyd. Bratislava: S.P.A.C.E., 2000. 133 s. ISBN 80-88991-12-9.
- FRASER, Nancy a Axel HONNETH. *Přerodělování nebo uznání?* 1. vyd. Praha: Filosofia, 2004. 333 s. ISBN 80-7007-200-8.
- FREEDMAN, Estelle B., Reviewed Work(s): No Turning Back: The History of Feminism and the Future of Women, Labour/La Travail, Canadian Committee on Labour History and Athabasca University Press, Vol. 54, 2004,
- GELNAROVÁ, Jitka. Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“ In *Acta Politologica* [online]. 2010, vol. 2, no. 2 [cit. 2016-11-24]. Dostupné z: <http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00073.pdf>, s. 120-135. ISSN 1803-8220.

- HAŠKOVÁ, Hana. *Rovné příležitosti mužů a žen při sladování práce a rodiny?* 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2003. 111 s. ISBN 80-7330-048-6.
- CHILDS, Sarah. *New Labours's Women MPs: Women Representing Women*. 1st. ed. New York, Routledge 2004. 272 p. ISBN 978-1-13576-616-0.
- KJAER, Ulrik, *The first 100 Years of Woman's Representation in Danish Local Politics (1909-2009) – Patterns of Contagion?*, American Political Science Association, 2010, s. 5-6
- LOVENDUSKI, Joni. *Feminizing politics*. 1st ed. Malden, MA: Polity Press, 2005. 197 p. ISBN 0-74562-463-4.
- NOVÁKOVÁ, Jolana. *Gender mainstreaming*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. 124 s. ISBN 80-86552-35-7.
- PAXTON, Pamela et. *A Global Perspective*. 1st. ed. Thousand Oaks: Pine Forge Press, 2007. 400 p. ISBN 1-4129-2742-0.
- PITKIN, Hanna F. *The Concept of Representation*. 1st. ed. Barkley Los Angeles: University of California Press, 1967. 323 p. ISBN 978-0-52002-156-3.
- RAAUM, Nina C. *Gender equality and political representation: A nordic comparison. West European Politics*, 2005, vol. 29, no. 1, pp. 872-897. ISSN 0140-2382.
- RAKUŠANOVÁ, Petra a Lenka VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ. *Ženy v mužské politice*. In: HAŠKOVÁ, Hana, Alena KŘÍŽKOVÁ a Marcela LINKOVÁ a kol. *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006. 331 s. ISBN 80-7330-087-7.
- RAKUŠANOVÁ, Petra a Lenka VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ. 2008. „Odcházení: Politicky odcházející z politické scény a jejich zkušenosti.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 9 (1) [online].: 16–25. [cit. 2016-12-05].
- RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 642 s. ISBN 80-246-0525-2.
- SENL, Fatma. *Women running for neighborhood offices in a Turkish city: Motivations and resources for electoral candidacy. Political Geography* [online]. 2009, roč. 28, č. 6.
- SYLVESTER, Christine. *Feminist theory and international relations in a postmodern era*. 1st. ed. New York: Cambridge University Press, 1994. 265 p. ISBN 0-521-45-984-2.

TRUE, Jacqui. *Gender, globalization, and postsocialism: the Czech Republic after communism*. 1st. ed. New York: Columbia University Press, 2003. 272 p. ISBN 0-23112-714-6.

THAMES, Frank C., Incentives for Personal Votes and Women's Representation in Legislatures, Texas Tech University, Department of Political Science.

VODÁKOVÁ, Alena. Hodnotový svět žen a jeho paradoxy. *Sociologický časopis*, 1995, roč. 31, č. 1, s. 39-47. ISSN 0038-0288.

WALTERS, Margaret. *Feminism: a very short introduction*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2005. 159 p. ISBN 978-0-19280-510-2.

Další zdroje:

ADAMUSOVÁ, Marcela, Ženy v komunální politice, online zdroj

www.padesatprocent.cz, dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice/komunalni-zastupitelstva/zeny-v-komunalni-politice>

AMBERT, Anne-Marie et al. "Understanding and Evaluating Qualitative Research."

Journal of Marriage and Family, vol. 57, no. 4, 1995, s. 880, dostupné z: www.jstor.org/stable/353409.

BITUŠÍKOVÁ, Alexandra. 2005. „(In)Visible Women in Political Life in Slovakia.“

Sociologický časopis 41 (6): 1005–1021. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c2b66c8b8b62be260891c2fcde2f39c768e65095_190_604bitusikova14.pdf s. 1014 - 1016

SANBONMATSU, K., CAROLL, S., WALSH D., Poised to Run, Woman's Pathways to the State Legislatures, Center for American Women and Politics, Eagleton Institute of Politics, 2009, s. 8-9

SCHONARD, Martina, Rovnost žen a mužů, online zdroj Evropského parlamentu, dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.8.html

SHAMES, Shauna, Barriers and Solutions to Increasing Women's Political Power, The Women in European politics – time for action, European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2009

Women Effect Symposium, Cambridge, 2015, s. 3-4, dostupné z:

https://www.scholarsstrategynetwork.org/sites/default/files/shauna_shames_-_barriers_and_solutions.pdf

Přílohy

Tabulka zastupitelů

	věk	stranická příslušnost	v zastupitelstvu od	stav	vysokoškolské vzdělání
CH1	37	-	2010	rozvedená	ano
CH2	53	-	2014	vdaná	ne
T1	36	Strana Zelených	2014	vdaná	ano
T2	53	TOP 09	2010	vdaná	ano
T3	46	ČSSD	2010	rozvedená	ano
T4	64	KSČM	2006	vdaná	ne
P1	70	KSČM	2002	vdaná	ano
P2	32	ČSSD	2010	svobodná	ne
P3	37	Strana Zelených	2014	vdaná	ano
P4	64	ČSSD	2010	vdaná	ne

Otázky rozhovoru:

- Jak jste se dostala ke své současné pozici?
- Jaký byl iniciativní důvod pro Vaši kandidaturu?
- Co jste zvažovala při rozhodování vstoupit do politiky? Bylo něco, co Vás lákalo, případně něco, z čeho jste měla obavy?
- Jak reagovala Vaše rodina?
- Bylo rozhodnutí kandidovat z vlastní iniciativy?
- Byla Vaše kandidatura podpořena stranou?
- Setkala jste se s negativními reakcemi při vstupu do politiky?

- Působila jste předtím ve veřejném sektoru?
- Byl někdo z rodiny politicky aktivní?
- Máte předchozí politickou zkušenost?
- Bylo něco, co Vás pro politickou dráhu předurčovalo?
- Plánujete kandidovat znovu?
- Máte ambice, postupovat do vyšší politiky?
- Co by pro Vás obnášelo, kdyby jste se rozhodla kandidovat do celostátní politiky?
- Je něco, o čem dnes víte, že jste na to nebyla v politice připravena?

- Domníváte se, že by se ženy měly více účastnit politiky?

- Myslíte si, že jsou ženy v politice znevýhodňovány?
- Co by podle Vás pomohlo tomu, aby se více žen zúčastnilo politiky?